

До членовете на научното жури,
определено със заповед РД 38-587 на
Ректора на Софийския университет „св. Климент Охридски“

РЕЦЕНЗИЯ

- От: Павел Атанасов Сарафов, доктор по право,
Доцент по гражданско и семейно право,
Професионално направление 3.6. Право,
СУ „Св. Климент Охридски“,
Юридически факултет, катедра Гражданскоправни науки.
- По: обявен от Софийски университет „Св. Климент Охридски“ конкурс за заемане на академична длъжност доцент по префисонално направление 3.6. Право, научна специалност Гражданско и семейно право - правен режим на интелектуалната собственост (ДВ, бр. 64 от 03.08.2018 г.)
- С единствен кандидат: Главен асистент Росен Андреев Карадимов,
доктор по право
- Хабилитационен труд: „АУДИО-ВИЗУАЛНОТО ПРОИЗВЕДЕНИЕ.
КОНКУРЕНЦИЯ И БАЛАНС НА ПРАВА“
Сиела ISBN:978-954-28-2719-1, София, 2018, 220 стр.
- Основание за представяне
на настоящата рецензия: Заповед № РД 38-587 на Ректора на СУ „Св. Климент
Охридски“

1. Информация за кандидата и представяне на академичното му развитие и професионалната му дейност

Единственият кандидат в настоящия конкурс гл. ас. д-р Росен Андреев Карадимов, е завършил висше образование по специалност Право в Юридически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1989 г. През 1990 г. става асистент по Гражданско и семейно право към катедра „Гражданскоправни науки“ на Юридически факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, където към настоящия момент заема академичната длъжност „главен асистент“. Водил е семинарни занятия по дисциплините гражданско право-обща част, облигационно право, семейно и наследствено право и правен режим на интелектуалната собственост. От 2016 г. с решение на ФС на

Юридически факултет е утвърден за титуляр на лекционния курс по дисциплината Правен режим на интелектуалната собственост, лекции по която чете и към настоящия момент. Като народен представител в VII-мото Велико Народно събрание и XXXVI-тото Народно събрание кандидатът е участвал активно в изработването и приемането на Конституцията на РБ, Търговския закон, Законът за патентите и регистрацията на полезните модели, Законът за авторското право и сродните му права и други основополагащи за действащата правна нормативна уредба актове. Кандидатът има богат опит и като член на Съвета по законодателство към XXXVII-тото Народно събрание. Главен асистент д-р Росен Карадимов е член на работна група „Закрила на интелектуалната и индустриална собственост“ към Съвета по европейски въпроси към МС. От 1995 година до сега е вписан като адвокат към Софийска адвокатска колегия. Главен асистент д-р Росен Карадимов е специализирал в института “Макс Планк“, Хамбург, Германия. През 2016 година придобива образователната и научна степен „доктор“ по право (изобретателско, авторско и патентно право). Преподавателската, практическата и научната дейност на кандидата свидетелстват за неговия задълбочен интерес в областта на гражданското право и правото на интелектуалната собственост.

2. Обща характеристика и оценка на представения в конкурса хабилитационен труд

Монографията *„Аудиовизуалното произведение. Конкуренция и баланс на права.“*, изд. „Сиела“, 2018 г., с автор Росен Андреев Карадимов, доктор по право, главен асистент в катедра Гражданскоправни науки на Юридическия факултет на Софийския университет „Свети Климент Охридски“, е с обем 220 страници. Монографията се състои от три глави.

Глава Първа разглежда аудиовизуалното произведение като обект на авторско правна закрила. Засегнати са темите за историческо развитие, определяне на аудиовизуалното произведение като обект на авторското право, предпоставките за закрила, съпоставка с гранични произведения и обекти на права, срок на закрила. Първият раздел е посветен на историческо развитие на защитата на аудиовизуално произведение като обект на авторското право. Историческият анализ на аудиовизуалното произведение е условно разделен на две части - развитие на защитата до Берлинска конференция за ревизиране на Бернската конвенция от 1908 г. и развитие на закрилата след това. Разгледана е уредбата на кинематографичните произведения в страните от континенталната авторскоправна система, в съпоставка с уредбата във Великобритания и държавите от англосаксонската правна традицията. Специално внимание е отделено на историческото развитие на защитата на аудиовизуалното произведение в България. Историческият преглед на защитата на аудиовизуалното произведение завършва с анализ на процеса на хармонизация на европейското законодателство в областта на авторското право и сродните му права от 1974 г. насам. В раздел втори се изясняват понятията за „филм“ и „аудиовизуално произведение“. Защитена е тезата, че според Закона за авторското право и сродните му права, родовото понятие за защитения обект на авторското право е аудиовизуалното произведение, което включва и филма като кинематографично

произведение. Въз основа на тази изходна теза са предложени отделно дефиниции за понятието за филм и понятието за аудиовизуално произведение. Следва подробен сравнително правен преглед на легалното определяне на аудиовизуалното произведение, като особен акцент е поставен на различията в подходите при определянето на аудиовизуалното или кинематографично произведение, като обект на закрила, в континентална Европа и страните, възприели копирайт системата. В раздел трети се прави подробен съдържателен и сравнително правен анализ на предпоставките за закрила на аудиовизуалното произведение. Детайлно е разгледана изискването за творческа дейност като абсолютна предпоставка, за да е налице произведение по смисъла на закона. Разгледани са двете противоречиви разбирания в българската авторско правна доктрина по отношение на разбирането за творческа дейност и оригиналност на произведението. Особено подробно е изследван въпроса за еволюцията на изискването за оригиналност според правото на ЕС и практиката на Европейския съд. Очертана е детайлно решаващата роля на практиката на Европейския съд в процеса на хармонизация на изискването за оригиналност като предпоставка закрила на аудиовизуалното произведение. В сравнително правен анализ са изведени основните различия в прилагането на този стандарт в отделните авторско правни системи и особено различията между континенталната авторско правна система и копирайт системата. Защитена е тезата, че съгласно анализа на действащото българско право има различия в изискването за обективна форма по отношение на филма и на аудиовизуалното произведение. Очертани са два паралелни режима на два обекта, независимо, че двата обекта се отнасят един към друг като род към вид. Раздел четвърти е посветен на съпоставка и анализ на спорни и гранични на аудиовизуалното произведение произведения и обекти на права като телевизионните предавания и форматните предавания. Извежда се тезата, че телевизионното предаване е аудиовизуално произведение, при условие, че покрива критерия за творческа дейност. Очертани са практическите правни последици от възприемане на такава теза. Подробно са разгледани идеята за форматното предаване и защита му според теорията и съдебната практика на копирайт системата и теорията и съдебната практика на авторско правната система. Предложено е определение за форматно предаване. Изследвана е възможността за закрила на авторските права върху форматното предаване според действащия Закон за авторското право и сродните му права. Подробно и в задочен спор със съдебната практика са изследвани формите на закрила на форматното предаване, а именно защита на форматното предаване чрез претендирана неразрешена преработка на литературния сценарий, на който е основано форматното предаване и защита чрез претендирана неразрешена преработка на форматното предаване, като аудиовизуално произведение. В Раздел пети е изследван въпросът със срока на закрила на аудиовизуалното произведение. Проследен е процесът по хармонизиране на правото на ЕС по отношение на срока на закрила на аудиовизуалното произведение, както и нормативното решение на този въпрос на Закона за авторското право и сродните му права, в различните му редакции.

В Глава Втора се изследва въпросът с авторството върху аудиовизуалното произведение и авторството върху другите произведения, включени в него. Проследява се правния механизъм, по който продуцентът на аудиовизуалното произведение се явява вторичен носител на права върху аудиовизуалното произведение и на правата върху произведенията, включени в аудиовизуалното произведение. В раздел първи се проследява еволюцията на разбирането, че автори на аудиовизуалното произведение са физическите лица, в резултат на чиято творческа дейност то е създадено. Направен е сравнително правен анализ на възприетите различни подходи при определянето на авторството върху аудиовизуалното произведение. Предложен е силно критичен подход към действащата уредба по Закона за авторското право и сродните му права по отношение на авторството на аудиовизуално произведение. Подробно е изследвана фигурата на режисьора, сценариста, оператора и художник постановчикът при анимационни филми като съавтори на аудиовизуалното произведение. Изследван е въпросът за характера на съавторството между режисьора, сценариста и оператора. В Раздел втори е изследвано авторството върху други самостоятелни произведения, включени в аудиовизуалното произведение. Особено внимание е обърнато на неясния правен статут на автора на музиката. Особено внимание е отделено и на правния статут на автора на съществуваща литературна творба, по която е създадено аудиовизуалното произведение. Раздел трети е посветен на продуцента като вторичен носител на права върху аудиовизуалното произведение и на правата върху произведенията, включени в аудиовизуалното произведение. Анализират се законодателните подходи в страните от англосаксонската правна система и в тези от континенталната правна система, които предоставят на продуцента права върху аудиовизуалното произведение и другите самостоятелни произведения, включени в него. Подробно е анализиран обхватът на отстъпените, по силата на презумцията по чл.63, ал.1 ЗАПСП, права на продуцента от авторите на аудиовизуалното произведение и авторите на самостоятелните произведения, включени в него. Обоснован е изводът, че Законът за авторското право и сродните му права е изключително либерален към продуцента по отношение на отстъпените видове ползване на аудиовизуалното произведение за сметка на авторите. В критичен план е разгледан въпросът за срока на използване на аудиовизуалното произведение от продуцента. Подробно е аргументирана тезата, че договорът за създаване на аудиовизуално произведение, като специален вид договор на категорията на особените случаи по чл.41 и чл.42 ЗАПСП, не попада във времевото ограничение от десет години на императивната норма на чл. 37, ал. 2 ЗАПСП.

В Глава Трета е разгледан правният режим на записът на аудиовизуално произведение, изпълненията на артисти изпълнители, саундтракът от филма и преводът, дублажът и субтитрирането на аудиовизуалното произведение като обекти на правата, сродни на авторското, включени в аудиовизуалното произведение. В раздел първи се прави анализ

на записът на аудиовизуалното произведение като обект на сродно на авторското право. Проследено е историческо развитие на разбирането за записа на аудиовизуалното произведение като обект на закрила и процесът на хармонизация на правото на ЕС по закрилата на този нов обект. На основата на задълбочен анализ на нормите на Закона за авторското право и сродните му права и сравнително-правното му наслагване към релевантните Директиви на ЕС се обосновава изводът, че Законът за авторското право и сродните му права предвижда изключително широка закрила за записа на аудиовизуалното произведение, която далеч надхвърля изискванията на хармонизираното европейско право по Директивата за правото за отдаване под наем и в заем и Директивата за информационното общество. Подробно се изследва въпросът за конкуренцията между правата на авторите върху аудиовизуалното произведение и правата на продуцента върху записа на същото. Раздел втори изследва режима на изпълнението на артиста изпълнител като обект на сродно на авторското право, включен в аудиовизуалното произведение. Направен е анализ на международните договори за защита на правата на артистите изпълнители, в това число Римската конвенция за защита на изпълнителите, продуцентите на звукозаписи и излъчващите организации, Споразумението ТРИПС от 1994 г., Договорът на СОИС за изпълненията и звукозаписите от 1996 г., както и Пекинският договор за аудиовизуалните изпълнения. Разгледана е също и европейската хармонизация на законодателство по отношение на правата на артистите изпълнители. Монографичния труд предлага детайлен анализ на правния статут на артиста изпълнител като субект на права, изпълнението на артиста изпълнител, като обект на сродно на авторското право, съдържанието на изключителното право на артиста изпълнител върху своето изпълнение, в това число неимуществените и имуществени права на артиста изпълнител. Тези въпроси са разгледани в спецификата им по отношение на артиста изпълнител, участващ в аудиовизуално произведение. Внимателно са разгледани и договорните отношения между артиста изпълнител и продуцента и характерът и обхватът на презумцията по чл.78, ал.1 ЗАПСП. Направен е критичен анализ на сročността на договора между артиста изпълнител и продуцента и колизията между императивно определения срок и възможността на продуцента за упражнява своето сродно на авторското право върху записа на аудиовизуалното произведение за предвидения от закона срок. В обобщение се прави изводът, че продуцентът се явява носител на правата върху записаното изпълнение на артиста изпълнител по силата на договора за изпълнение. В раздел трети са разгледани саундтракът от филма като обект на сродно на авторското право, преводът на аудиовизуалното произведение и неговия запис като обект на авторското право и дублажът на аудиовизуалното произведение и неговия запис като обект на сродно на авторското право. Защишава се тезата, че от момента на записа саундтракът получава своя самостоятелна правна битност на обект на сродно на авторското право и продуцентът на аудиовизуалното произведение реализира фактическия състав на хипотезата на чл.85 ЗАПСП, като придобива и качество на продуцент на звукозапис. Дублажът на аудиовизуалното произведение е разгледан през призмата на легалните правни

характеристики на звукозапис и в същото време се отстоява тезата, че той е и форма на преработка на аудиовизуалното произведение. Очертана е конкуренцията между правата на авторите и продуцента на аудиовизуалното произведение от една страна и продуцента на дублажа от друга страна.

Представеният монографичен труд съдържа съществени приноси за правната наука в областта на интелектуалната собственост и особено в областта на авторското право и сродните му права. Монографията е първото цялостно самостоятелно изследване в българската авторско правна литература на аудиовизуалното произведение като обект на авторското право. **По конкретно научните приноси обхващат:**

1. Терминологичното изясняване на понятията за филм и аудиовизуално произведение. Въз основа на граматическото тълкуване на чл.3, ал.1, т.4 ЗАПСП авторът прави извода, че законът определя филма, като вид аудиовизуално произведение и приема, че според Закона за авторското право и сродните му права, родовото понятие за защитения обект на авторското право е аудиовизуалното произведение, което включва и филма като кинематографично произведение. По аналогия от Закона за филмовата индустрия се предлага дефиниция за филм, по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права, а именно- вид аудиовизуално произведение, представляващо поредица от фиксирани по какъвто и да е начин върху материален носител свързани изображения, с каквато и да е дължина, озвучени или не, възприемани като движеща се картина, под формата на игрални, анимационни и документални кинематографични произведения, което е резултат на творческа дейност. За да се предложи легална дефиниция на понятието за аудиовизуално произведение, се прилагат исторически подход, сравнително правен подход и подход на прилагане на правото на ЕС. Прави се обобщение, че по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права, аудиовизуалното произведение е филм (кинематографично произведение) или поредица от движещи се изображения със или без звук, което е резултат от творческа дейност.

2. Детайлно е изследвана ролята на практиката на Европейския съд в процеса на хармонизация на изискването за оригиналност като предпоставка закрила на аудиовизуалното произведение, в контекста на нейната актуалност по отношение на практиката на българските съдилища.

3. Аргументирано е подложена на критика наложилата се теза, че аудиовизуалното произведение не може да се обективира по друг начин освен непряко във формата на определен технически носител - филмова лента, видео лента, на електронен носител и т.н. Оригинален и обоснован е изводът, че в нормативното третиране на двата вида на аудиовизуалното произведение (филм или поредица от движещи се изображения) има разлика, по отношение на изискването за фиксация върху материален носител. Аудиовизуалното произведение, под формата на филм, следва да бъде фиксирано върху материален носител, за да се приеме, че е налице обективиране на произведението.

Обратно, аудиовизуалното произведение, под формата на поредица от движещи се изображения, е обект на закрила и без да е фиксирано върху материален носител, при положение, че покрива стандарта за творческа дейност. Изведен е съществен практически извод, че въз основа на тази теза авторско правна закрила следва да получат и жанрове като директно предаване (безжично, кабелно, сателитно или онлайн) на телевизионни предавания, спортни състезания, концерти и т.н., стига да покриват изискванията за наличие на творческа дейност и оригиналност. Тази теза не е безспорна, но достойнствата на труда са в последователно предложените аргументи за нейната защита.

4. Защитена е тезата, че телевизионното предаване е аудиовизуално произведение, при условие, че покрива критерия за творческа дейност. Защитена е практическата приложимост на тази теза, която се определя от това, че авторско правна закрила, като аудиовизуално произведение, ще получат и такива обекти като новинарски емисии, обзорни политически, спортни и културни предавания и т.н., стига да покриват критерия за оригиналност и наличие на творческа дейност.

5. Подробното и оригинално са изследвани възможните форми на закрила на форматното предаване според Закона за авторското право и сродните му права, а именно защита на форматното предаване чрез претендирана неразрешена преработка на литературния сценарий, на който е основано форматното предаване и защита чрез претендирана неразрешена преработка на форматното предаване, като аудиовизуално произведение. Първата хипотеза на тази теза също не е безспорна и следва да бъде допълнително аргументирана, за да се обоснове разбирането, че сценарият „Библия“ на форматното предаване притежава характеристиките на литературно произведение.

6. Подложено е на критичен анализ рестриктивното нормативното решение в Закона за авторското право и сродните му права на въпроса за авторството върху аудиовизуалното произведение. Обосновавана е тезата, че този подход противоречи на общите нормативни критерии за съавторство, възприети в чл. 8, ал. 1 ЗАПСП. Авторът предлага, като се има предвид изключително рестриктивния и ограничен списък на автори на аудиовизуално произведение, възприет от Закона за авторското право и сродните му права, да се обмисли отваряне на списъка, с възможност и на трети лица, особено авторите на самостоятелни произведения (чл.62,ал.2 ЗАПСП), включени в аудиовизуалното произведение да претендират съавторство върху аудиовизуалното произведение.

7. Изследван е въпросът за характера на съавторството между режисьора, сценариста и оператора. Защитена е тезата, че съавторството върху аудиовизуално произведение е неделимо по отношение на режисьора и оператора, а по отношение на сценариста е делимо, но само тогава, когато сценарият се явява първично, оригинално литературно произведение, не е създаден по вече съществуващо литературно произведение и е създаден с цел създаване на аудиовизуално произведение. Разгледани са последиците от възприемането на тази правна теза.

8. Подробното е изследван правният статут на произведенията, включени в аудиовизуалното произведение и авторството върху тези произведения. Особено внимание е обърнато на неясния правен статут на автора на музиката. Извежда се открит проблем, без решаването на който е невъзможно да се определи коректно правния статут на композитор, автор на музиката за аудиовизуалното произведение. Дефинираният проблем е в това, че законът не прави разграничение между правния статут на композитор, автор на съществуващо музикално произведение, използвано в аудиовизуалното произведение и композитор на музиката, създадена специално за филма, въпреки че обвързва това обстоятелство с определени правни последици. На основата на сравнително правен анализ и анализ на правото на ЕС авторът прави обобщение с важни практически правни последици, а именно, че нормите на раздел V ЗАПСП (създаване и използване на филми и други аудио-визуални произведения) са относими единствено към хипотезата, когато музиката е създадена специално, за да бъде използвана в аудиовизуалното произведение. Особено внимание е отделено и на правния статут на автора на съществуваща литературна творба, по която е създадено аудиовизуалното произведение. Въз основа на подробен анализ се предлага корективно тълкуване на закона като под „автор на съществуваща литературна творба“ следва да се има предвид „автор, който е дал съгласие съществуващото литературно произведение да бъде преработено в аудиовизуално произведение“.

9. На критичен анализ е подложена нормата на чл.63,ал.1 ЗАПСП. Оригинален и задълбочен е изводът, че нормата на чл.63,ал.1 ЗАПСП, независимо от начина, по който е формулирана всъщност регулира два вида правоотношения, с различни страни, различен обект и предмет на договора. Първото правоотношение е на основата на договор между авторите на аудиовизуалното произведение и продуцента, чийто обект е самото аудиовизуално произведение, а негов предмет е отстъпването на изключителното право продуцентът да използва аудиовизуалното произведение чрез изчерпателно изброените в закона форми на използване. Вторият вид правоотношения са на основа на договори между авторите на самостоятелни произведения, които не са признати за съавтори на аудиовизуалното произведение и чийто произведения са включени в аудиовизуалното произведение и продуцента. Обект на тези договори са произведенията, включени в аудиовизуалното произведение, а техен предмет е отстъпването на изключителното право продуцентът да използва произведението за създаване на аудиовизуалното произведение и в резултат на това да се използва аудиовизуалното произведение с включеното в него преработено или не самостоятелно произведение.

10. Защитена е тезата за ограничения характер на отстъпеното изключително право на продуцента, по отношение на самостоятелните произведения, включени в аудиовизуалното произведение. Систематично и логически е тълкувана нормата на чл.63, ал.1 ЗАПСП, във връзка с нормата на чл.62,ал.2 ЗАПСП. Въз основа на това тълкуване се прави правният извод, че авторите на самостоятелни произведения, включени в

аудиовизуалното произведение запазват правото да използват своите произведения, независимо от отстъпеното изключително право на продуцента, защото то, макар и изключително, е ограничено само и единствено до използване на техните произведения като част от аудиовизуалното произведение.

3. Оценка на другите научни публикации на кандидата

С оглед изискванията на чл. 24, ал. 1, т. 3 ЗРАСРБ, кандидатът е представил 3 публикации, освен основния монографичен труд, съдържащи приноси за развитието на правните изследвания в областта на правото на интелектуалната собственост.

Статията *„Преработка на аудиовизуално произведение“* е публикувана в списание „Търговско право“, бр. 1, 2018 г. и разглежда някои актуални въпроси, свързани с преработката на аудиовизуалното произведение и на неговия първоначален запис. Разгледани са и някои особени форми на преработка на аудиовизуалното произведение и на оригинала на записа му.

Статията *„Програмата на телевизионната организация като обект на право, сродно на авторското право. Опит за изясняване на понятието „телевизионна програма“ по смисъла на Закона за авторското право и сродните му права.“*, публикувана в списание „Съвременно право“, бр. 1, 2016 г., е посветена на телевизионна програмата като един от четирите обекта на права, сродни на авторските, изчерпателно изброени в чл. 72 от ЗАПСП. Предложено е определяне на понятието „телевизионна програма“, поради липса на легална дефиниция в ЗАПСП. Статията предлага ново по съдържание определение за телевизионна програма. Изследвани са още характеристиките на първоначалното излъчване и предаване на телевизионната програма, които водят до възникването на сродното на авторското право право върху телевизионната програма.

Статията *„Научно практически коментар във връзка с правните последици от дублаж на аудиовизуално произведение и неговото използване за нелинейно разпространение в интернет.“* е публикувана в журнала „Globalization, the State and the Individual, International Scientific Journal“, бр. 2 (18), 2018 г., издаван от Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“. В статията кандидатът анализира правната природа на дублажа като самостоятелен обект на авторскоправна закрила. Анализирани са отношенията между продуцента и артистите-изпълнители и изясняването на въпросите относно възнаграждението на артистите-изпълнители, които дублират главни роли и относно възможността носител на изпълнителските права върху дублаж да забрани използването на дублаж, респ. да разрешава неговото ползване самостоятелно за целите на нелинейно разпространение в интернет на дублираното аудиовизуално произведение, отделно от организацията, осъществила дублажа, в това число и чрез Организация за колективно управление на права.

Представените допълнителни материали покриват изискванията за конкурса. Научното творчество на кандидата има несъмнено значение за практиката, като обогатява

значително съществуващите знания в областта на правото на интелектуална собственост и по-специално авторското право и сродните му права. Научният апарат предлага аргументирани решения за усъвършенстване на нормативната уредба и повдига нови въпроси, които са от важно значение за развитието на правните изследвания в областта на интелектуалната собственост.

4. Заключение

Като оценявам високо научните постижения на гл. ас. д-р Росен Карадимов и ползотворната му преподавателска дейност, убедено предлагам да му бъде присъдено академичното звание „доцент“ по професионално направление 3.6. Право, научна специалност Гражданско и семейно право - правен режим на интелектуалната собственост.

11.12.2018 г.

С уважение: _____
/доц. д-р Павел Атанасов Сарафов/